

Mart Smeets

**Aan de
meet**

Inhoud

- 7 De renners en ik
- 11 Adrianus Aloysius Jacobus (Adrie) van der Poel
- 20 Aleksandr Nikolajevitsj Vinokoerov
- 36 Andrew (Andy) Bishop
- 44 Dag Otto Lauritzen
- 56 Edouard Louis Joseph, baron (Eddy) Merckx
- 72 Erik Christiaan Breukink
- 92 Franciscus Albertus Antonius Johannes (Frans) Maassen
- 101 George Anthony Hincapie Garcés
- 119 Gerard Friedrich (Gerrie) Knetemann
- 128 Gerrit Solleveld
- 140 Gregory James LeMond
- 154 Hendrik (Erik) Dekker
- 170 Hendricus Gerardus Joseph (Joop) Zoetemelk
- 182 Hendrikus Andreas (Hennie) Kuiper
- 191 Henk Lubberding
- 198 Jacques Anquetil
- 209 Jan Ullrich
- 224 Johannes Adrianus (Jan) Janssen
- 237 Lance Edward Gunderson (Armstrong)
- 253 Leonardus Quirinus Machutus (Leo) van Vliet
- 262 Lodewijk Johannes (Rob) Harmeling
- 269 Mathieu Hermans
- 278 Michael Anthony Boogerd
- 287 Peter Johannes Gertrudis Winnen
- 292 Richard Virenque
- 304 Steven de Jongh
- 309 Steven Rooks

De renners en ik

De eerste wielrenner die ik als journalist ooit een hand gaf, heette Joop Zoetemelk. Het gebeurde in 1973 in Scheveningen, Joop had de proloog van de Tour de France gewonnen en ik stelde hem voor de NOS-microfoon een paar vragen. Joop kwam ik daarna nog heel vaak tegen. We werden zagezegd samen oud.

De tweede wielrenner aan wie ik me toen voorstelde was Matthijs de Koning. Hem zag ik na de eerste Tourweek van '73 nooit meer terug. Hij heette in het peloton 'de kleine Zoetemelk'. Joop werd een sportheld in Nederland, Matthijs werd lang na zijn wielprofcarrière ook succesvol in de triatlon.

Aan deze twee renners kan ik een lijst van duizenden anderen toevoegen. Mannen die aan een krom stuur trokken, die een col op reden of die 's ochtends voor een praatje in de schaduw van een grote boom op een Frans marktpleintje tegenover me stonden.

De meest opvallende van die laatste categorie? Ik noem er weer twee: Leo van Vliet, die nooit om een onderwerp verlegen zat en met wie ik ook diepe gesprekken voerde over de zin van het leven wanneer je op grote achterstand achter het peloton aan rijdt. Met Leo ben ik altijd blijven praten. Ook met George Hincapie was het altijd goed toeven: bedachtzaam, rustig en charmant. Toen ook hij sneuvelde voor het vuurpeloton van de FBI, bracht dat een lichte schok bij me teweeg. Ik dacht: gadver, waarom hij nou ook? Mijn naïveteit was ook toen nog veel te groot. Maar ik zeg het eerlijk: ik zou Big George nog graag eens spreken, zelfs willen interviewen. Over het hoe en waarom.

Omdat ik meer dan veertig jaar rondliep in de wielwereld en nogal wat renners op mijn pad tegenkwam, kreeg ik een bepaald inzicht in de manier van leven, de sociale lagen, de taal en de afkomst van menig renner in het veelstemmige peloton.

Ik sprak ooit een half uur met Jaanus Kuum, een verwarde geest die een onnoemelijk groot verhaal met zich mee torste. Toen ik later besloot een lang portret over hem te gaan maken, was hij al te ver van het padje af. Niet lang daarna maakte hij een einde aan zijn leven.

Op een vroege morgen stond ik tegenover geletruidrager Claudio Chiappucci, die net een kaarsje had gebrand in een Franse kerk. Of ik hem wat vragen mocht stellen. Hij antwoordde met een lach en hielp me driemaal met het beter uitspreken van het Italiaans. Hij was de vriendelijkheid zelve; bijna zacht.

Ik probeerde ooit langere gesprekken met Miguel Indurain, met Joaquim Agostinho, Czeslaw Lang, Aleksandr Kolobnev en met Fernando Escartin; geen van die pogingen lukte echt. Het was niet alleen de taalbarrière die opspeelde; geen van deze renners praatte makkelijk met vreemden.

In dit boek, dat ongeveer gelijk valt met mijn afscheid als wielerman van de NOS, probeer ik 27 renners op te voeren met wie ik wel kon praten, hoewel ze dat soms ook niet van harte deden. Waarom juist deze 27 mannen? Deze portretten kwamen min of meer spontaan bij me op in de elf maanden dat ik aan dit boek werkte. Het zijn renners die me hoe dan ook raakten. Omdat ze zichzelf bleven, omdat ze een klein of een groot hart hadden of goudeerlijk waren, maar ook omdat ze smakelijk konden jokken of de boel flink belazerden en zich daar ook niet voor schaamden. Ik had er meer kunnen maken, maar mijn uitgeefster was tevens een streng jurylid. Deze 27 mannen kwamen binnen de tijd binnen. Een vijftal kwam 'hors délai' over de streep. Te laat was te laat.

Is het een gepast adieu naar de wielwereld? Ik hoop het. De streep is getrokken. Ik heb 43 jaar rond het peloton mogen scharrelen, heb commentaar gegeven, filmpjes en films gemaakt, wielboeken, essays en wedstrijdverslagen geschreven, ik heb radioreportages gemaakt en heb geprobeerd 'de wielrenner' en zijn koers te begrijpen.

Of dat gelukt is? Met een paar mannen ben ik nog steeds goed on speaking terms. Dat lijkt me toch het minste wat je aan een leven lang wielrennen mag overhouden, zou ik denken – hoewel Peter Winnen me geleerd heeft dat een coureur weinig tot geen vrienden aan zijn loopbaan overhoudt. Hoe dat voor een wielervolger zit, weet ik eigenlijk niet.

Op de laatste dag van mijn werk als NOS-wielerjournalist, tijdens de Amstel Gold Race van 2016, had ik contact met een aantal renners. Dat ging als volgt. Pieter Weening riep, terwijl hij in Maastricht traag langsfietsde: ‘Hoi Mart.’ Dat was Fries compact en ik vond dat leuk.

Philippe Gilbert gaf me een vette knipoog, hetgeen me enigszins verbaasde en Vlatislav Ekimov kwam me een stevige hand geven, informeerde naar mijn wel en wee en vroeg wat ik zoal deed dezer dagen. Small talk, maar het verraste me van hem.

Erik Dekker vertelde me dat hij nu een beetje mijn vak deed en vroeg me, met een microfoon in zijn hand, hoe ik ten opzichte van mijn laatste koers ooit stond. Het was niet het laatste interview die dag, want namens de VRT-radio kwam in Vilt collega Christophe Vandegoor naar me toe en vroeg me onder andere of ik het milieu ging missen. Dat weet ik dus niet. Wel het milieu van de wielerjournalistiek; die karavaan van ietwat wereldvreemde, bezeten, avontuurlijke gekken die op enig moment verdwaald raakten in een interessante wereld waarin jubel, bedrog, liegen en diep menselijk leed elkaar opvolgden.

De warmste missive kwam die dag van Maarten Tjallingii. Per mail. Hij schreef dat inderdaad elk nadeel zijn voordeel had: zijn vroegtijdig uitvallen in de Amstel Gold Race bracht hem in een positie dat hij nog even naar de laatste minuten van het live verslag via de NOS had kunnen luisteren. Hij dankte me voor al die jaren dat ik de koers gevolgd had. Over aardig en attent gesproken. Hij besepte waarschijnlijk dat ik een paar maanden eerder aan de meet was gekomen dan hij zelf.

Een avond eerder had ik, als verrassing van de NOS-colle-

ga's, een korte, prikkelende videoboodschap van Lance Armstrong aangeboden gekregen. Die meldde dat het wel tijd voor pensionering werd als een mens negentig jaar oud was. Leef-tijd is slechts een getal, hoorde ik ooit van een mensenkenner.

Maarten Ducrot was speciaal met zijn busje naar Limburg gekomen. Op zondagavond om zeven voor zeven kieperde hij me bij station 's-Hertogenbosch eruit. Hij stak zijn hand uit, lachte en zei: 'Ik weet niet goed wat ik nu tegen je moet zeggen.' Ik antwoordde: 'Ik heb het tenminste opgeschreven,' stapte uit, nam twee stappen en zwaaide het weggrijdende busje na. Een avond eerder had Ducrot ons gezelschap het verschil tussen de werkelijkheid en de waarheid in het wielrennen proberen uit te leggen.

Eigenlijk probeer ik dat in dit boek ook te doen. Het woordenboek zegt me: waarheid is wat waar is. Werkelijkheid? Daar staat voor: wat werkelijk is, en ook: het bestaande.

Dus is dit een boek vol waarheden en werkelijkheden geworden. Veel renners spraken zich behoorlijk eerlijk uit. En ik vertel eerlijk hoe ik tegen deze mannen aankijk. Maar bovenal is dit peloton van 27 renners een kopgroep vol karakters.

Mart Smeets

Haarlem, 24 april 2016

Adrianus Aloysius Jacobus (Adrie) van der Poel

17 juni 1959 / Bergen op Zoom

Tourdeelnames:

1982	102e	DAF Trucks
1983	37e	J. Aernoudt-Rossin
1984	opgave	Kwantum Hallen-Yoko
1985	51e	Kwantum Hallen-Yoko
1986	110e	Kwantum Hallen-Yoko
1987	105e, 1 etappezege	PDM-Concorde
1988	84e, 1 etappezege	PDM-Concorde
1989	opgave	Domex-Weinmann
1990	111e	Weinmann
1992	opgave	Tulip Computers

Adrie van der Poel reed bijna twee decennia in het profpeloton. Op diverse bodemsoorten won hij 167 koersen. Hij werd wereldkampioen crossen, tweede bij de WK op de weg, hij won grote en kleine klassiekers, droeg de gele trui, startte bijna overal waar Onze Lieve Heer een startstreep had getrokken, werd tweemaal op het gebruik van verkeerde pepermintjes betrapt, en had bij een van die uitglijders een meesterlijk excuus: hij had duivenvlees gegeten en de duivenhouders hadden hun dieren kennelijk verboden middelen gevoerd.

Hij reed voorin bij alle klassiekers waaraan hij meedeed. In de Ronde van Vlaanderen stapte hij veertien keer op. Hij werd er eerste en derde. In Parijs-Roubaix startte hij dertien keer; viermaal finishte hij bij de eerste tien. In de herfstklassieker Parijs-Tours, een race voor sprinters, eindigde hij zevenmaal bij de eerste zes. Het lange, altijd monotone Parijs-Brussel reed hij twaalf keer, hij won er één van en finishte viermaal

bij de eerste tien. Milaan-San Remo reed hij elf keer en werd tweemaal zevende. Luik-Bastenaken-Luik: negen keer gereden, eerste en tweede geworden. De Amstel Gold Race won hij met miniem verschil in 1990 en hij plaatste zich zesmaal bij de eerste tien, in de Ronde van Lombardije werd hij in zes starts tweede en derde. Hij won de Clásica San Sebastián, hij won in Zürich na diskwalificatie van de winnaar die verkeerd gesnoept had, hij won in de Sun Tours, The Coors Classic, in Parijs-Nice, de Dauphiné, in de Ronde van Luxemburg, in Chaam, in Surhuisterveen, in Aargau, in Roosendaal, en was een paar keer de beste in de Sluitingsprijs Putte-Kapellen. Alle renners bleven achter met een vlamme kater, maar hij trainde de volgende dag alweer fluitend in het rulle zand voor het naderende cross-seizoen. Overal in Europa fietste hij; op de weg, achter een derny, door de blubber en als hij dan thuis kwam, plaatste hij zijn vermoeide voeten in een teiltje water, at gezond en snel met de familie, ging vroeg slapen om de volgende ochtend weer op de fiets te springen en blijmoedig vele kilometers weg te trappen.

Zijn eerste Giro reed hij in 1993, bij de Italiaanse ploeg Mercatone Uno. Hij verbaasde zich over de idiote chaos en werd er lachend honderdste. In de Vuelta stapte hij in 1991 op, voor Tulip. Hij genoot er van de rust die een grote ronde ook in zich kan dragen. Hij werd er 71e en bijna uitgerust keerde hij naar huis terug. Hij had drie weken niet extra kunnen trainen en bij de Spanjaarden gebeurde alles ‘mañana’. ‘En ze eten er nog na tien en de Spaanse ploegen nog later,’ voegde hij er hoofdschuddend aan toe.

Ooit verbaasde hij me. Het was in de Tour, ergens in de jaren tachtig. Poeleke was die middag al snel van de masseur terug en liep op slofjes en in een trainingsbroek en T-shirt door het hotel. Ik moest er zijn om wat opnames te maken. We kwamen elkaar tegen in de buurt van de hotelbar. Ik vroeg of hij wat wilde drinken. Hij keek me slim aan, woog zijn wens en

zei toen lachend: ‘Doe mij maar eens een biertje.’ Dat moment staat zeker bij mijn top-tien momenten in het wielrennen tussen 1974 en 2016.

Hij verraste me met zijn woordkeuze en zijn drankje. Ik had me ingesteld op een watertje of iets fris, maar nee, een biertje. We dronken het in bijna vrome stilte. Hij keek er heerlijk bij en boerde licht. Het was een sacraal moment.

Adrie van der Poel leerde me in een gesprek van een half uur-tje, ergens in 2009, hoe je als renner en als ploeg een Tour de France moet benaderen.

‘Kijk,’ zei hij en tekende een soort schema voor me uit: ‘Ergens in oktober komen die lui in Frankrijk met het parkoers naar buiten en dan moet je gaan kijken hoe en waar je gaat rijden. Hoe ziet de ronde er in grote lijnen uit? Is het een Tour voor klimmers? Voor tijdrijders? Voor sprinters? Voor avonturiers? Ik ben weleens in een Tour opgestapt met de wetenschap dat ik er helemaal niets te zoeken had. Ik kon niet met de besten mee in het hooggebergte; er waren op papier zes massa-aankomsten en dat was ook niets voor mij; er waren twee stevige tijdritten, dus daar kon ook een streep door. Er bleef heel weinig over voor mij. En ook voor mijn ploeggenoten, want ik was die Tour onze beste sprinter. Ik reed er maar een beetje rond en hoopte op een moment dat ik weg kon blijven in een klein groepje. Dat was de enige kans er iets van te maken. Ik startte wel met een “rugnummer 1”, maar ik was geen kopman voor het klassement. We hadden toen Beat Breu in de ploeg, misschien had hij wel die “1” moeten hebben, maar hij was toen ook niet goed. We hadden eigenlijk allemaal renners die niet in die ronde van 1989 pasten. We reden als dooien mee en verdienden heel weinig. En wij waren niet de enigen toen.’

En hij zei toen ook: ‘Er stappen ieder jaar weer een heleboel mannen in de Tour op die hopen op een dag dat ze weg kunnen blijven. Dat zijn eigenlijk gelukszoekers. Klassementsrenners kijken heel anders naar de Tour. Die hebben allang een

kruis in hun agenda gezet op de dagen waarop ze heel goed moeten zijn en georganiseerd en gecontroleerd moeten gaan rijden. Renners in kleine ploegskes doen dat toch anders, die zetten kruisen bij etappes waar je groepjes mag verwachten en de zegen van de bazen van het peloton. Zo heeft iedereen zijn eigen organisatie voor de Tour. Ik was daar altijd mee bezig. Ik wist in oktober al wat het zou gaan worden, dan bestudeerde ik de route en keek naar de ploeg waar ik voor zou gaan rijden. Da's best een interessante manier van voorbereiding, hoor.'

Ik zei hem toen: *Maar dan moest jij nog een hele winter door de velden gaan rijden en lopen. Anderen gingen dan in de zon liggen om bij te komen, jij trok jezelf weer in gang.*

Hij lachte: 'Klopt, maar wat was daartegen?' En na een flinke stilte: 'Als ik het over zou moeten doen, ging het precies zo.'

Men zei van jou dat je meer energie in je trainingen stak dan menig andere renner in zijn wedstrijden.

Lachend: 'Dat is dan geen compliment voor die anderen. Feit was dat ik graag trainde. Ik zag het niet als een belasting, mijn lichaam kon daar blijkbaar goed tegen. Van hard werken wordt een mens sterk. Van stilzitten wordt niemand beter, dat klinkt misschien ouderwets, maar daar geloof ik in.'

Stilzitten doet hij nog steeds niet. Als ik begin 2016 een interviewafpraak met hem wil maken, zegt hij met een bijna trotse lach: 'In die en die week kan ik niet, dan ben ik het parkoers in Hoogerheide aan het klaarmaken... linten spannen, zorgen dat alles er goed bij ligt.'

Het gesprek komt er. En hoe. Veel renners die ik in de loop der jaren ben tegengekomen wisten zich nog heel goed de uitslagen en memorabele etappes uit hun loopbaan te herinneren. Gerrie Knetemann wist nog veel, Bjarne Riis ook, Karsten Kroon heeft ook constant een film in zijn hoofd meelopen, maar Van der Poel spant de kroon. Hij kan je namen, rugnummers, afstanden en uitslagen geven, en de geur in de aankomststraat en de glimlach van de ronde-miss beschrijven.

Als we praten over een situatie uit 1987 schiet de naam van de Italiaanse renner die hij in een klein kopgroepje meenam naar de sprint, hem niet direct te binnen. Dat ergert hem. ‘Die jongen is nu ploegleider bij een Italiaanse ploeg. Kom nou toch... hoe heet die vent nou... verdorie!’

Later die dag, bij het nazoeken, kom ik de naam van de Italiaan tegen: Roberto Amadio van de Brianzoli-ploeg, voor mij een onbekende coureur. Ik bel hem toch maar even op nog. Hij verzucht: ‘Já, die was het. Dank je wel, dan zijn we nu weer helemaal bij.’ En hij lacht opgelucht.

In het gesprek over die bewuste etappe zegt hij dat Theo de Rooij die middag mee was, en die Italiaan dus, en een ‘mannelijke van Renault’ en eentje van Kwantum. ‘Ik denk Ludo Peeters.’

Bingo. En dat ‘mannelijke van Renault’ was Dominique Garde. Hij kan het zich nog herinneren: ‘We reden er allemaal voor en zij wisten dat ik de rapste zou zijn, dat gaf in de finale wel een speciaal gevoel. Dan zit je dus te koersen met vier man die allemaal weten dat ik zal gaan winnen als het op gewoon rechtdoor sprinten aankomt. Ik weet het nog goed. We reden al de hele dag, het was zo’n dikke tweehonderd kilometer, misschien zelfs wel 260 of 270 kilometer; de streep lag in het geboorteplaatsje van de gebroeders Madiot. Een groot deel van de dag heb ik achter in het peloton zitten jammeren en klagen. Toen ben ik naar voren gereden en heb gas gegeven. Je had van die etappes waar geen einde aan kwam, daar werd je als coureur toch zo flauw van. De tijd kroop vooruit. Toen we eenmaal wegbleven moest ik goed opletten, want de aankomst was lastig, met zo’n vies Frans klimmetje vlak voor de streep. Ik moest toch nog vol doorhalen, maar won wel.’

Ook zijn tweede etappezege in de Tour weet hij nog, in 1988: ‘We gingen van Tarbes naar Pau. Het was een zenuwachtig vertrek, het begin van een lange dag, want we zouden die vroege avond in Bordeaux uitkomen na nog een middagetappe. Dat was toch een heel eind verder Frankrijk in, nietwaar?’

Wat gebeurde er? Details graag!

Hij lacht: ‘De afstand was 38 kilometer, de kortste etappe in de Tour ooit, tijdrifjes en prologen niet meegerekend. Even nadenken... Reimund Dietzen was de eerste die demarreerde en dat gebeurde nog voor de vijfde kilometer. Vanaf dat moment is het niet meer stilgevallen en hebben we als gekken over de weg gedenderd. We waren binnen vijftig minuten binnen, ik geloof iets langer dan drie kwartier.’ (Ik check, en inderdaad: 46 minuten en 36 seconden.)

De aankomst?

Van der Poel: ‘Alle sprinters reden van voren. Ik koerste dat jaar voor PDM en we hadden een goede ploeg. Rooks en Theunisse stonden voor in het klassement en ik weet nog dat ik ’s ochtends aan tafel had gezegd dat de andere jongens zich niet druk hoefden te maken over mij. Ik zou mijn plan wel trekken. En dat gebeurde ook. We kwamen Pau via het zuiden binnen, dan het kluchtje op bij de Place de Verdun en 150 meter verder lag de streep al. Ik weet nog dat Nijdam op anderhalve kilometer vol aanging, maar iedereen was nog vers en hij kwam niet weg. Ik draaide lekker mee, bekeek het eens en zag alleen maar sprinters om me heen. Bontempi, Elliott, Planckaert, Phinney en zo. Die kon ik dus aanvallen op dat heel kleine klimmetje. Ik heb heel even ingehouden, vlak voor de klim en ben toen volle bak naar boven gegaan. Aan de streep had ik twee lengtes voorsprong. Ik heb nooit omgekeken en had geen idee wat er verder gebeurde. Wie tweedes was? De Wilde toch?’

Ik knik.

Hij vervolgt: ‘Theunisse zat ineens ook bij de eerste tien. Dat verbaasde me.’

Ik check de boeken: Theunisse werd achtste, te midden van louter sprinters.

En dan zegt Van der Poel: ‘Nadat we gehuldigd waren volgden direct de eerste verhalen over doping in het peloton. Delgado werd genoemd, maar Theunisse ook. Bij PDM was men wel blij met mijn zege, maar men maakte zich flink zorgen